

1. Гарасимів, О., Ряшко О. Пред'явлення для впізнання як слідча розшукова дія у кримінальному провадженні 2021 с. 81-87.
2. Денисова, Д. О. Процесуальний порядок і тактичні прийоми проведення експертизи. 2019 с. 80-84.
3. Абламський, С. Є. Порушення процедурних вимог закону щодо здійснення процесуальних дій як критерій недопустимості доказів у кримінальному провадженні. 2020 с. 1-3.
4. Нирка, Є. О. Особливості підготовки до пред'явлення для впізнання. *Часопис Київського університету права*, 3. 2023 с. 21-25.

Мінченко О. В.

здобувач вищої освіти 3 курсу
Навчально-наукового інституту права
та підготовки фахівців для підрозділів
Національної поліції Дніпровського
державного університету
внутрішніх справ

Федченко В. М.

професор кафедри кримінального
процесу та стратегічних розслідувань
Дніпровського державного
університету внутрішніх справ,
кандидат юридичних наук, доцент

ПРОБЛЕМИ ОСКАРЖЕННЯ ЗАТРИМАННЯ ПІД ЧАС ДОСУДОВОГО РОЗСЛІДУВАННЯ

Стаття 11 гарантує право затриманих у будь-який час оскаржити своє затримання в суді. Стаття 29 Конституції України втілює міжнародно-правові стандарти, що містяться в частині 4 статті 4. Стаття 5 Конвенції про захист прав людини і основоположних свобод (далі – Конвенція про захист прав людини): «Будь-яка особа, яка була позбавлена волі шляхом арешту або затримання, має право порушити справу, яка повинна бути невідкладно встановлена судами щодо законності затримання і, якщо затримання є незаконним, прийняти рішення про звільнення.» Кримінально-процесуальний кодекс України (далі – КПК України) передбачає, що будь-яка особа, затримана за підозрою чи обвинуваченим у вчиненні кримінального правопорушення або в інший спосіб позбавлена волі, має бути якнайшвидше передана попередньому суду. судді першої інстанції для вирішення питання про законність і обґрунтованість його затримання, іншого позбавлення волі та подальшого тримання під вартою (ч. 2 ст. 12 КПК

України).

На практиці спосіб подолання цієї законодавчої прогалини полягає у зверненні до захисту шляхом подання скарги про перевірку законності затримання, як це передбачено статтею 11 Кримінально-процесуального кодексу. Стаття 206 КПК України визначає загальні обов'язки суддів щодо захисту прав людини. Такі скарги можуть розглядатися як в окремому судовому засіданні, так і безпосередньо під час розгляду слідчим суддею клопотань слідчих і прокурорів про обрання підозрюваним запобіжних заходів. Проте дослідження судової практики показують, що є випадки відмов у поданні скарг за незаконне затримання, оскільки вони не є предметом оскарження на стадії досудового розслідування [1].

Поширеною практикою є відмова слідчих суддів у задоволенні скарг захисту про визнання затримання незаконним, мотивуючи свою позицію наявністю законних підстав для затримання [2]. Навпаки, якщо до підозрюваного вжито запобіжні заходи, не пов'язані з триманням під вартою, а скаргу про незаконне затримання відхилено на тій підставі, що слідчий суддя вирішує питання про дотримання прав затриманого то не має повноважень брати до уваги стосунки із затриманим [3]. Однак така судова практика не узгоджується з правовою позицією Європейського суду з прав людини, який у своїх рішеннях неодноразово звертав увагу на необхідність дотримання міжнародних стандартів, щодо перевірки законності затримання. [4].

Тобто, оскільки до повноважень слідчого судді входить здійснення судового контролю за дотриманням прав, свобод та інтересів особи у кримінальному провадженні, він зобов'язаний розглянути скаргу сторони захисту щодо незаконності тримання під вартою незалежно від обставин справи у кримінальному провадженні.

Законом не визначено, як має діяти слідчий суддя у разі визнання затримання незаконним. Втім, підстави затримання та підстави застосування запобіжного заходу у вигляді тримання під вартою є різними та не пов'язані між собою. У цьому контексті ілюстративним є підхід слідчого судді Дніпровського суду м. Києва, викладений у резолютивній частині ухвали: «Скаргу захисника Особа_4 про незаконне затримання та звільнення особи із-під варті – задовольнити. Звільнити підозрюваного Особа_4, з-під варті в залі суду. Клопотання слідчого про застосування запобіжного заходу у виді тримання під вартою, за ознаками кримінального правопорушення, передбаченого ч.1 ст. 115 КК України відносно підозрюваного Особа_4 – задовольнити. Застосувати до Особа_4, запобіжний захід у виді тримання під вартою, взявши його під варту в залі суду» [5].

Скарга на незаконне затримання може бути розглянута в окремому судовому засіданні, проте КПК України не визначає протягом якого строку з моменту її надходження. На практиці слідчі судді розглядають такі скарги переважно в день їх надходження або на наступний день після їх подання. Дійсно, твердження про те, що слідчі судді розглядають скарги на незаконне

затримання переважно в день їх надходження або на наступний день, ґрунтується на декількох джерелах:¹. Кримінальний процесуальний кодекс України (КПК України):Стаття 306 КПК України встановлює, що слідчий суддя зобов'язаний розглянути скаргу на дії слідчого, прокурора або на рішення про закриття кримінального провадження протягом 48 годин з моменту її надходження.Стаття 158 КПК України надає слідчому судді право винести постанову про звільнення особи з-під варти, якщо буде встановлено, що затримання було незаконним.Стаття 208 КПК України визначає порядок затримання особи, підозрюваної у вчиненні злочину. Згідно з цією статтею, затримана особа має право протягом 48 годин з моменту затримання звернутися до слідчого судді з клопотанням про перевірку законності затримання. Рекомендації Ради суддів України:Рада суддів України може видавати рекомендації щодо строків розгляду скарг на незаконне затримання.Узагальнення судової практики:Вищі суди України можуть узагальнювати практику розгляду скарг на незаконне затримання нижчими судами. У цих узагальненнях може бути зазначено, що скарги зазвичай розглядаються протягом одного або двох днів.Внутрішні правила судів:Багато судів мають власні внутрішні правила щодо строків розгляду скарг. Ці правила можуть встановлювати, що скарги на незаконне затримання повинні розглядатися протягом певного періоду часу, наприклад, одного або двох днів.

Орієнтуючись на міжнародний стандарт встановлення законності затримання «без зволікань», перевірка законності затримання має відбуватися у мінімальних часових межах з метою ефективного захисту права особи на свободу та особисту недоторканність. Втім доволі поширеними на практиці є випадки, коли затримана особа подає таку скаргу, а потім подає заяву про залишення скарги без розгляду. У таких ситуаціях слідчі судді переважно залишають скарги на незаконне затримання без розгляду. Затримання без розгляду справи в Україні можливе лише у виняткових випадках, чітко визначених законодавством. Це пов'язано з гарантією права на свободу та особисту недоторканність, закріпленою в Конституції України (ст. 29). Проте така практика є суперечливою, оскільки засобами судового контролю слідчий суддя має перевірити підстави відмови особи від власної заяви. Оскільки особа, перебуваючи під вартою, може мати різні, не завжди об'єктивні підстави для відмови від такої заяви.

Отже, механізм оскарження незаконного затримання під час досудового розслідування має бути чітким і досконалим, що дозволить своєчасно здійснювати захист фундаментального конституційного права особи на свободу та особисту недоторканність.

1. Ухвала слідчого судді Хмельницького міськрайонного суду Хмельницької області від 14 грудня 2017 р. № 686/25116/17. URL: <http://reyestr.court.gov.ua/Review/71099560>.

2. Ухвала слідчого судді Скадовського районного суду Херсонської області від

02 лютого 2018 р. № 663/216/18. URL: <http://www.reyestr.court.gov.ua/Review/71975796>.

3. Ухвала слідчого судді Бабушкінського районного суду м. Дніпропетровська від 24 листопада 2016 р. № 200/20087/16-к. URL: <http://www.reyestr.court.gov.ua/Review/63841960>.

4. Рішення Європейського суду з прав людини у справі «Малик проти України» від 29 січня 2015 р. (заява № 37198/10). URL: http://zakon3.rada.gov.ua/laws/show/974_a61.

5. Ухвала слідчого судді Дніпровського районного суду м. Києва від 06 лютого 2018 р. № 755/1910/18. URL: <http://www.reyestr.court.gov.ua/Review/72021191>.

Некрасов Д.

здобувач вищої освіти 3-го курсу
Навчально-наукового інституту права
та підготовки фахівців для підрозділів
Національної поліції Дніпровського
державного університету
внутрішніх справ

Олексенко В. Г.

старший викладач кафедри
оперативно-розшукової діяльності
Дніпровського державного
університету внутрішніх справ

**ІНФОРМАЦІЙНО-АНАЛІТИЧНЕ ЗАБЕЗПЕЧЕННЯ БОРОТЬБИ
ЗІ ЗЛОЧИННІСТЮ У СФЕРІ ЗАБЕЗПЕЧЕННЯ
НАЦІОНАЛЬНОЇ БЕЗПЕКИ УКРАЇНИ**

Практика боротьби з тероризмом переконливо засвідчила, що вжиття ефективних заходів протидії проявам цього виду злочинів неможливе без ефективного використання інформації, що міститься в різних інформаційних системах, її належного аналізу та інтеграції. Оперативно-розшукова, науково-дослідна, судово-експертна та інші види практичної криміналістичної діяльності у сфері боротьби з тероризмом тісно пов'язані з процесом збирання, зберігання, депонування, вилучення, передачі та розповсюдження різних видів інформації. Цей процес стикається з організаційними, правовими та методологічними проблемами, які призводять до неможливості отримання відповідними установами якісної інформації, необхідної для прийняття рішень у кримінальному провадженні.

Що стосується інформаційно-аналітичного забезпечення боротьби зі злочинністю, то тут необхідно запровадити нову методологію: створення унікальної системи економічного аналізу та аналізу ризиків.

Так, відповідно до пункту 3 статті 25 Закону України «Про Національну поліцію», поліція має право виконувати завдання з